

БЕКІТЕМІН»

Жамбыл облысы әкімдігінің білім басқармасы
Жамбыл индустриалды-технологиялық
колледжінің директоры С.Есеев

2023 жыл

«Жамбыл облысы әкімдігінің білім басқармасы Жамбыл индустриалды-технологиялық колледжі» коммуналдық мемлекеттік қазыналық кәсіпорынының сыбайлас жемқорлыққа қарсы нұсқаулығы

1-тарау. Қолданылу аясы

1. Бұл Нұсқаулық сыбайлас жемқорлық бағытындағы әрекеттерге анықтама береді, сыбайлас жемқорлық сипатындағы жағдай туындаған жағдайда «Жамбыл облысы әкімдігінің білім басқармасы Жамбыл индустриалды-технологиялық колледжі» КМҚК (бұдан әрі – Кәсіпорын) жұмыскерлерінің іс-қимыл тәртібін белгілейді.

2. Осы құжатпен Кәсіпорынның барлық лауазымды тұлғалары міндетті түрде танысып шығып, қолданулары тиіс.

3. Осы Нұсқаулықта келтірілген талаптар ең қажетті бастанқылары болып табылады және олар нақты бір жағдайда толық және/немесе шектеулі талаптар ретінде қарастырылмауы тиіс.

2-тарау.

2. Осы Нұсқаулықта пайдаланылатын негізгі ұғымдар мен қысқартулар:

- **Сыбайлас жемқорлық** – жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдарға теңестірілген адамдардың, лауазымды адамдардың өздерінің лауазымдық (қызметтік) өкілеттіктерін және соған байланысты мүмкіндіктерін жеке-өзі немесе дедалдар арқылы жеке-өзіне не үшінші тұлғаларға мүліктік (мүліктік емес) игіліктер мен артықшылықтар алу немесе табу мақсатында заңсыз пайдалануы, сол сияқты игіліктер мен артықшылықтарды беру арқылы осы адамдарды қараға сатып алу.

- **Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл** – сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл субъектілерінің өз өкілеттіктері шегіндегі сыбайлас жемқорлықтың алдын алу, оның ішінде қоғамда сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыру, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарды жасауда ықпал ететін себептер мен жағдайларды анықтау және жою жөніндегі, сондай-ақ сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарды анықтау, жолын кесу, анық және терген-тексеру және олардың салдарларын жою жөніндегі қызметі.

- **Шара** – мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адам немесе оның теңестірілген адам немесе жауапты мемлекеттік лауазымды

мүлкінің адам немесе лауазымды адам, сол сияқты иет мемлекеттің немесе заңсыздық ұйымының лауазымды адамы жеке өзі немесе заңды өкілі алатын ақша, бағалы қағаздар, өзге де мүлік, мүлікке құқықтар немесе мүліктік сипаттағы пайда.

• **Параны қорқытын алу** - адамның пара берушінің немесе ол өкілі болып табылатын адамдардың заңды мүдделеріне нұқсан келтіруі мүмкін әрекеттер жасау қатерімен параны талап етуі не құқық қорғау мүдделері үшін заңмен белгіленген әрекеттер.

3-тарау. Жалпы ережелер

3. Қазақстан Республикасында пара алу және беру әрекеттері заңға қайшы және бұл жағдайларда Қылмыстық кодекке пен Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекке қолданылады.

Егер ақша, өзге мүлік, материалдық қызмет көрсету түріндегі мүліктік пайда лауазымды адамның келісімімен оның туыстары мен жақындарына берілсе немесе егер ол бұған қарсылық білдірмесе және өзінің қызметтік өкілеттігін пара берушінің пайдасына пайдаланса, лауазымды адамның іс-әрекетін пара алу деп саралау керек.

Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасына сәйкес ақшамен, бағалы қағаздармен және өзге де мүлікпен қатар, өтеусіз көрсетілетін, бірақ төлеуге жататын мүліктік сипаттағы пайда (туристік жолдамалар беру, пәтер жөндеу, саяжай салу және т.б.) пара алу және коммерциялық сатып алу нысанағы болуы мүмкін.

Мүліктік сипаттағы пайда деп, атап айтқанда, берілетін мүліктің, жеке меншіктендірілетін объектілердің құнының төмендетілуі, жалдау төлемдерінің, банк несиелерін пайдаланушы үшін төленетін пайыздық мөлшерлемелердің азайтылуы түсіндіріледі.

3.1 **Пара алу және пара беру**, бір қылмыстық модельдің екі қарама-қарсы жағы, егер пара туралы айтатын болсақ, бұл пара алатын адамның (пара алушы) және пара беретін адамның (пара беруші) бар екенін білдіреді.

3.2 **Пара алу** - ең қауіпті лауазымдық қылмыстардың бірі, әсіресе егер оны адамдар тобы жасаса немесе қорқытын алумен бірге жүретін болса, ол лауазымды адамның заңды немесе заңсыз әрекеттері (әрекетсіздігі) үшін артықшылықтар алу мен пайда қоруден тұрады.

3.3 **Пара беру** - лауазымды адамды заңды немесе заңсыз әрекеттер (әрекетсіздік) жасауға көндіруге немесе берушінің пайдасына, оның ішінде жаппай қорқыныс немесе қызмет бабында бетімен кетушілік үшін қандай да бір артықшылықтар беруге, алуға бағытталған қылмыс.

3.4 Пара нысандары келесідей болуы мүмкін:

• заттар, ақша, оның ішінде валюталар, банк чектері және бағалы қағаздар, асыл металдар мен тастардан жасалған бұйымдар, автомашиналар, тамақ өнімдері, бейнесунары, тұрмыстық бұйымдар және басқа да заттардан, пәтерлер, саяжайлар, қала сыртындағы үйлер, гараждар, жер учаскелері және басқа да

• параның бүркемеленген түрі -іс жүзінде жоқ борышты өтеу түріндегі банктік қарыз, төмендетілген бағамен сатып алынған тауарларды төлеу, тауарларды жоғары бағамен сатып алу, паракорға, оның туыстарына, достарына жалақы төлеу үшін жалған еңбек шарттарын жасау, жеңілдікпен несие алу, дәрістер, мақалалар мен кітаптар үшін қаламақыны негізсіз көтеру, казинодағы "кеңдейсең" ұтыс, борышты өсіңдіру, жылдау ақысын азайту, кредит бойынша пайыздық мәншерлемелерді ұлғайту және т. б.

3.5 Мүдделер қактығысын болғызбау немесе реттеу туралы шектеулерді, тыным салуларды және таянштарды, сыюаннас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға көңілу мақсатындағы өтініштер туралы жұмыс берушінің өкілін хабарлар ету міндетін, сыюаннас жемқорлыққа қарсы текімыл мақсатында белгіленген оларға міндеттерді сақтаушыларды

Айта кететін жайт, кейбір сөздерді, екіұшты ойлар мен ым-ишаратты айналашағылар нара беру туралы өтініш (түснәл) ретінде қабылдауы мүмкін.

Мүндай екітүтты ойларға, мысалы, мыналар жатады:

- "Мәселенің иену қиын, бірақ иенуге болады";
- "Құрғақ қасық ауыз жыртады";
- "Келісін корейік";
- "Салмақтырақ дәлелдер қажет";
- "Істің мәні-жайын талқылау керек";

Ұйымдардың өкілдерімен және азаматтармен, әсіресе олардың пайдасына лауазымды тұлғалардың шешімдері мен іс-әрекеттеріне байланысты белгілі нұр тақырыптарды талқылау пара беру туралы өтініш ретінде де қабылдануы мүмкін.

Атундай такырыктарга мысал келтирсек:

және қандай да бір мұқтаждарды өтеуге ақша қаражатының жетіспеуші:

- қандай да бір мүлкті сатып алуға, қандай да бір қызметті алуға, түрлістік сапарға баруға тиіс екендігі;

- лауазымды адамның туыстарында жұмыстың болмауы;
- лауазымды адамның балаларының білім беру мекемелеріне түсу еркін және т.б. Лауазымды адамнан түсетін белгілі бір ұсыныстар, әсіресе

Бұл жағдайда олардың өмірлік бағасы мен деңгейіне байланысты өзінше бағаланған бодол параболалардың отырып ретінде қабылдануы мүмкін. Бұл мұндай ұсыныстар жақсы ниетпен туындаған және ишенуінің жеке пайдасына қатысы болмаған жағдайда орын алуы ықтимал.

Айыптарды, мысалы, көрсетер жатады:

- лауазымды тұлғаға және (немесе) оның туыстарына жеңілдік беру;

анықталған бұзушылықтарды жою, мемлекеттік келісімшарт шеңберінде жұмыстарды орындау, қажетті құжаттарды дайындау үшін нақты компанияның және (немесе) сарапшылардың қызметтерін пайдалану;

- нақты қайырымдылық қорына акция салу;
- нақты спорт командасын аттандау, қорсету және т.б.

3.6 Сыбайлас жемқорлық параға сатып алудың ықтимал жағдайлары, сондай-ақ мінез-құлық ережелері бойынша ұсыныстар

Арандату:

Қызмет алу үшін жүргізілген азаматтар, бөлімше қызметін тексеруді жүзеге асыратын лауазымды тұлғалар тарапынан ықтимал арандатуларды болдырмау үшін:

- келушілер орналасқан қызметтік үй-жайларды және жеке заттарды тексеру (сараптама жүргізу, құжаттарды қабылдау және қабырғаларды тексеру);
- келуші кеткеннен кейін жұмыс орындары немесе жеке заттар үшін қандай да бір бөлімде заттар табылған жағдайда, өз бетінше ешқандай іс-қимыл жасамай, дереу басшылыққа мәлімдеңіз.

4-тарау. Қарауындағылардың сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылығы үшін басшылардың жауапкершілігі

4.1 Сыбайлас жемқорлықтың алдын алуға бағытталған шараларды күшейту мақсатында сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық өздерінің лауазымдық міндеттерін орындау кезінде өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтар жасаған және кінәсі сотқа дәлелденген қарамағандылары үшін басшыларға дербес жауапкершілік жүргізетін норма қарастырылған.

4.2 Жұмысшының жұмыс кезінде өзінше қызметтік міндеттерін орындау кезінде сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық және өзге де қылмыстық құқық бұзушылық фактілері бойынша қылмыстық қудалау шеңберіне тартылған жағдайда, осы жұмыскер ҚР Еңбек кодексіне сәйкес сотқа дейінгі тергелу-тексеру жүргізу кезеңінде өзінше лауазымдық міндеттерін орындаудан шеттетіледі. Бұл жұмыскердің тікелей басшысы жұмыскерді өз міндеттерін орындаудан шеттету үшін тиісті шаралар қабылдауға міндетті.

4.3 Тәртіптік жауаптылыққа тарту түрлері келесідей:

- ескерту;
- есіге;
- қатаң есіге;
- еңбек шартын Еңбек кодексінде қарастырылған негіздермен Жұмыс берушінің бастамасымен ауыстыру.

Басшы өзіне тікелей бағынышты жұмыскерге қатысты заңды күшіне енген соттың айыптау үкімі шыққан кезде немесе қылмыстық ісгі ақталмайтын шарттармен (рақымшылық жасау, іс жүзінде өкіну, тараптардың татуласуы және т.б.) тоқтату туралы шешім қабылдаған кезде жұмыстан шығуға отініш

беруі тиіс. Жұмыстан шығару туралы өтініш басшыны лауазымға тағайындаған жауапты адамға беріледі.

Жұмыстан шығару және тәртіптік жаза қолдану туралы шешім қабылдау басшыны осы лауазымға тағайындаған тұлғаның құзыретінде болып табылады.

4.4 Тікелей бағыныштылар келесілер болып табылады:

Кәсіпорынның орталық аппараты

- директор үшін оның орынбасарлары, бас бухгалтер, Коммунале офицер;

- бас бухгалтер үшін бухгалтерлік есеп бөлімінің барлық жұмыскерлері;

4.5 Тікелей бағынышты жұмыскері сыбайлас жемқорлық сыпатындағы құқық бұзушылықты жасаған жағдайда басшы осы лауазымға тағайындалған күннен бастап 3 ай өткен соң дербес жауаптылықта болатынын назарға алу керек. Бұл ретте жоғарыда көрсетілген жамапкершілік "Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 24-бабына сәйкес тікелей бағынышты адам жасаған сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық фактісі туралы өз бетімен хабарлаған басшылыққа қолданылмайды.

4.6 Кәсіпорын жұмыскерінің өз лауазымдық міндеттерін орындауы кезінде сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық және өзге де қылмыстық құқық бұзушылық фактісі туралы хабарлаған немесе кәсіпорын жұмыскерлерінің лауазымдық міндеттерін орындауы кезіндегі сыбайлас жемқорлық және өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтарына қарсы іс-қимылға өзгеше түрде жәрдем көрсеткен жұмыскер мемлекеттің қорғауында болады және Қазақстан Республикасының Үкіметі белгілеген тәртіппен көтермеленеді.

4.7 Осы ережелер сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық фактісі туралы көрінеу жалған ақпаратты хабарлаған адамдарға қолданылмайды, олар заңға сәйкес жауапты болмайды.

4.8 Кәсіпорын жұмыскерлерінің өз лауазымдық міндеттерін орындауы кезінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылға, өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтарға жәрдем көрсететін қызметкер туралы ақпарат мемлекеттік жария болып табылады және заңда белгіленген тәртіппен ұсынылады. Көрсетілген ақпаратты жария ету заңда белгіленген жауаптылыққа әкеледі.

5-тарау. Қорытынды ережелер

5.1 Нұсқаулық Мекеме басшысы бекіткен күннен бастап қолданысқа енгізіледі.

5.2 Нұсқаулыққа енгізілетін өзгерістері толықтырулар Мекеме басшысы бекіткен күннен бастап қолданысқа енгізіледі.